

Pravda a pojmovost / Pravda a myšlení

Hlavním nejen metodickým, ale přímo strategickým problémem při zkoumání povahy „pravdy“ je nevhodnost běžného způsobu, který objevili či vynalezli staří Řekové a který nadlouho zatížil celou evropskou tradici nejen filosofického, ale i veškerého vědeckého myšlení. Vynález pojmů a pojmovosti, jak se překvapivě vtiskl do myšlení nejstarších řeckých filosofů, sebou přinesl důsledek, který se velmi brzo jevil jako naprostá samozřejmost: chceme-li něco pečlivě a se vší důkladností zkoumat, musíme nejprve přesně stanovit, co je právě to, co chceme zkoumat, tedy onen předmět našeho zkoumání. Aniž to bylo na počátku programově vyhlášeno, ba aniž si to většina myslitelů dokonce ještě i dlouho potom vůbec uvědomovala, stál a dodnes stojí tento myšlenkový přístup a postup na skrytém předpokladu, který můžeme předběžně (než se pokusíme vše upřesnit) pojmenovat jako „metafyzický“. Metafyzičnost tu měla ovšem svůj jakoby mimofilosofický kořen a zdroj v tom, že se předpokládaly poměry, platné v geometrii, za univerzálně závazné: pravoúhlý trojúhelník lze naprosto přesně vymezit za předpokladu, že víme, co to je trojúhelník a co to je pravý úhel. Pokud to vskutku víme, tj. nahlížíme, je nám naprosto jasné, že trojúhelník nemůže mít víc pravých úhlů než právě jen jeden.

(Písek, 020113-1.)